

Koulutusta kaikille. Monimuotoisuus mahdollisuutena kouluopetuksessa.

Position Paper

Tilanneraportti opetuksesta

"Inklusiivisten koulujen tulee tunnistaa ja vastata oppilaiden moninaisista tarpeista ottamalla huomioon erilaiset oppimistyyli- ja -tahdit. Laadukas opetus tulee varmistaa kaikille asianmukaisen opetusohjelman, organisaatiojärjestelyjen, opetusstrategioiden, resurssien allokoinnin sekä yhteisön yhteistyökumppaneiden avulla." (Unescon Salamanca-julistus)

Oppiminen on ratkaiseva tekijä elämässä. Alusta asti me opimme ja kehitymme. Koulut tarjoavat yksilöllistä tukea oppimiseen järjestäytyneesti, ja ovat siksi avainasemassa. Hyvä koulutus tarjoaa valmiudet ajatteluun ja valintojen tekemiseen lapsille ja nuorille, olivat nämä sitten kehitysvammaisia tai eivät. Kuten YK:n yleissopimuksessa vammaisten henkilöiden oikeuksista sekä YK:n lasten oikeuksien julistuksessa määritellään, koulutus antaa mahdollisuuden jokaiselle lapselle ja nuorelle oman sosiaalisen ja älyllisen potentiaalinsa toteuttamiseen. Koulut ovat myös sosiaalisia ympäristöjä, jotka tarjoavat lapsille ja nuorille mahdollisuuden tavata ikäisiään ja oppia heiltä erilaisia asioita, sekä tietenkin pitää hauskaa. Tämän vuoksi inklusiivinen opetus on keskeistä lapsille ja nuorille joilla on kehitysvamma, ja se on myös keskeistä inklusiivisen yhteiskunnan muodostamiseen.

Koulutusta pidetään maailmanlaajuisesti perusihmisoikeutena ja sen merkitys on vahvistettu YK:n yleissopimuksessa vammaisten henkilöiden oikeuksista. Artikla 24 selkeästi painottaa, että inklusiivinen opetus tulisi olla ensisijainen vaihtoehto. Siinä korostetaan vammaisten lasten ja nuorten oikeutta koulutukseen, mutta lisäksi määritellään, että tavoitteena tulisi olla koulutusjärjestelmän täydellinen inklusiivisuus. Tämän päämäärän saavuttamiseksi valtion tulee tarjota tarpeelliset tukitoimet.

Artikla 24 myös mainitsee inklusiivisen opetuksen tarpeen kaikilla tasoilla. Se rohkaisee vammaisia lapsia ja aikuisia, joiden nuoruudessa näitä mahdollisuuksia ei ollut, hakeutumaan kaikkentasoiseen koulutukseen tasa-arvoisista lähtökohdista muiden kanssa. Vammaisten lasten tulisi saada laadukas ja ilmainen ensimmäisen asteen koulutus. Artiklan mukaan inklusiivisen järjestelmän tulee taata asianmukaiset asumisjärjestelyt sekä yksilölliset tukitoimet jotka vastaavat kaikkien oppilaiden tarpeisiin.

Inklusiivisella koulutuksella tarkoitetaan, että ne lapset ja nuoret, jotka tarvitsevat erityisiä tukitoimia, sisällytetään enemmistölle tarjottaviin opetus- ja koulutusjärjestelyihin.

Inclusion Europe

Galleries de la Toison d'Or
29 Chaussée d'Ixelles #393/32
B-1050 Bruxelles
Tel.: +32-2-502.28.15
Fax.: +32-2-502.80.10
secretariat@inclusion-europe.org
www.inclusion-europe.org

Lapset ja nuoret joilla on kehitysvamma tarvitsevat kouluopetusta, ehkä jopa enemmän kuin muut. Riittävän koulutuksen puute nostaa köyhyyden ja syrjäytymisen riskiä.

Tämä tilanneraportti käsittelee niitä koulutukseen, oppimiseen ja yhteiskuntaan liittyviä asioita, joita Inclusion Europe pitää tärkeinä kehitysvammaisille.

Tavoitteet lapsille ja nuorille

Samat asiat ovat tärkeitä kehitysvammaisille lapsille ja nuorille kuin muillekin. Monista syistä seuraavat ”normaalit” asiat ovat heille erityisen tärkeitä.

- **Kodin läheisyys:** Lähikoulutus eliminoi kuljetustarpeen ja siihen liittyvät energian, ajan ja rahan hukan. Lähikouluperiaate tarjoaa myös parempia sosiaalisia mahdollisuuksia lapsille ja nuorille kouluajan ulkopuolella.
- **Kasvaminen vertaisjoukossa:** Kehitysvammaisille lapsille ja nuorille on tärkeää kasvaa samanikäisten vammaisten ja ei-vammaisten kanssa. Siten heillä on roolimalleja ja mahdollisuuksia henkilökohtaiseen kasvuun ja kehitykseen, kontakteihin, yhteisöllisyyteen ja sosialisointiin.
- **Turvallisuus:** Kehitysvammaiset lapset ja nuoret ovat haavoittuvampia kuin muut. Heille on vielä tärkeämpää kuin muille saada kasvaa ympäristössä joka on fyysisesti, sosiaalisesti ja emotionaalisesti turvallinen.
- **Sopeutuva ja riittävä koulutus:** Kehitysvammaisilla lapsilla ja nuorilla on usein suurempi tarve kuin muilla yksilöllistettyyn opetussuunnitelmaan, joka vastaa heidän metodologisia ja didaktisia koulutustarpeitaan. Tällä tarkoitetaan opetuksen tahtia, aineyhdistelmän järjestystä ja yhdenmukaisuutta, keskittymistä, ryhmätyöskentelyä, potentiaalinen parasta mahdollista käyttöä sekä mahdollisuutta vertaisryhmän elämäntyyliin.
- **Valinnanmahdollisuus lapsille ja nuorille:** Kehitysvammaisilla oppilailla on oikeus saada tietoa, jotta he voivat tehdä samoja valintoja kuin muutkin, esimerkiksi aineista joita haluavat opiskella.
- **Valinnanmahdollisuus vanhemmille:** Vanhemmilla tulee olla mahdollisuus tehdä aito valinta tavallisten luokkien ja tavallisissa kouluissa olevien erityisluokkien välillä. He tarvitsevat riittäviä juridisia oikeuksia, jotka myös pystytään toimeenpanemaan.
- **Elinikäinen oppiminen:** Nykypäivän yhteiskunnassa kaikki tarvitsevat elinikäistä oppimista. Kehitysvammaiset henkilöt tarvitsevat sitä vielä enemmän pitääkseen yllä osaamistaan ja opetellakseen uusia taitoja.

Tavoitteet kouluille

Koulujen sekä niiden henkilöstön tulee vastata kehitysvammaisten lasten ja nuorten sekä heidän vanhempiansa tarpeisiin.

- **Fyysiset tekijät:** Kehitysvammaisilla lapsilla ja nuorilla voi olla erilaisia muita vammaisuuden muotoja, esimerkiksi liikuntaeste. Koulun tilojen tulisi olla fyysisesti soveltuvia ja kaikkien luokkahuoneiden tarpeeksi suuria, että niihin saataisiin mahtumaan sellaiset lapset ja nuoret, jotka tarvitsevat pyörätuolia tai muita liikkumisen apuvälineitä.
- **Tekniset apuvälineet:** Vammaisuuden muotoja voidaan usein kompensoida teknisten apuvälineiden avulla. Koulujen tulee pitää huolta siitä, että näitä apuvälineitä on tarjolla.
- **Sosiaalinen tuki:** Koulut eivät ole vain oppimispaikkoja, vaan myös sosiaalisia ympäristöjä. Koulujen tulee tarjota sellaiset järjestelyt ja ilmapiiri, että lasten ja nuorten on helppo tavata toisiaan, muodostaa suhteita ja ystäväystyä.

- **Tieto ja käytänteet:** Kouluilla on velvollisuus tarjota eriyttäviä metodeja sekä sovellettua tietoa, joita kehitysvammaiset lapset ja nuoret tarvitsevat. Henkilökohtaisten opetus suunnitelmien tulee perustua tarpeisiin, ei resursseihin.
- **Tukitoimet lapsille ja nuorille:** Kouluilla on velvollisuus tarjota kaikkien oppilaidensa saavutettavissa olevaa tietoa. Koulujen tulee tukea kehitysvammaisten lasten osallistumista koulun arkeen.
- **Halukkuus:** Koulujen tulee kiinnittää jatkuvaa huomiota henkilökuntansa kykyihin sekä halukkuuteen tukea vammaisten lasten ja nuorten oppimista. Opettajia tulee tukea ja kouluttaa opettamaan lapsia, joilla on huomattavia oppimis- tai käytösongelmia.
- **Odotusten hallinta:** Koulujen tulee olla realistisia ja selkeitä tarjontansa suhteen ja kommunikoida tämä tieto selkeästi vanhemmille. Koulujen tulisi ilmaista kirjoitetussa muodossa mitä tullaan tekemään ja kuinka tämä aiotaan arvioida.
- **Hoiva, pedagoginen ja terveydenhuollon tuki:** Monissa Euroopan maissa kouluilla on velvollisuus järjestää erityistä pedagogista ja terveydenhuollon tukea, jota lapset ja nuoret tarvitsevat. Tällaisen hoivan tulisi vastata lasten erityistarpeisiin, jotta näillä olisi mahdollisuus saavuttaa koko potentiaalinsa.
- **Koulut yhteisöinä:** Kaikkia koulu yhteisön jäseniä – henkilökuntaa, vanhempia, lapsia ja nuoria – tulisi rohkaista inklusiivisuuteen kehitysvammaisia kohtaan.

Tavoitteet hallituksille

- **Oppivelvollisuus ja oikeus koulutukseen:** kaikilla lapsilla ja nuorilla, mukaan lukien vammaiset, on oppivelvollisuus ja oikeus koulutukseen. Hallitusten tulee helpottaa tätä lakien, rahoitusjärjestelyiden, rakentamisen sekä muiden tukitoimien avulla.
- **Koulujen lainmukaiset velvollisuudet:** Jokaisella koululla on lainmukainen velvoite opettaa kaikkia lapsia ja nuoria, olivat nämä vammaisia tai eivät.
- **Tietoverkostot, tekniset apuvälineet ja opetuksen apuvälineet:** Erityiset opetusohjelmat, tieto ja apuvälineet ovat tarpeellisia koulutettaessa lapsia ja nuoria joilla on vamma. Hallituksilla on velvollisuus kehittää tätä tietoutta ja avustaa kouluja sellaisin tavoin, että koulujen on helppo hankkia näitä oppilaitaan varten.
- **Taloudellinen tuki:** Vammaisten lasten ja nuorten koulutus usein maksaa enemmän kuin muiden. Voimassa tulisi olla reilu tukijärjestelmä, jotta kouluille taattaisiin se ylimääräinen taloudellinen tuki, jonka ne tarvitsevat. Tukea voidaan antaa joko fyysisten tai teknisten apuvälineiden muodossa tai tarjota tukea hoivan tai opetuksen saralla.
- **Tuki lapsille ja nuorille:** Hallituksella on velvollisuus julkaista saavutettavaa tietoa, jotta kehitysvammaiset ihmiset saavat tietoa koulutusta koskevista oikeuksistaan ja siitä, kuinka koulutuspalveluihin pääsee käsiksi..
- **Tuki vanhemmille:** Koulutus on onnistunutta vain silloin, kun vanhemmat ovat koulutusprosessissa mukana tasavertaisina kumppaneina. Jotta tämä saavutettaisiin, vanhemmilla on oikeus tukeen sekä valitusoikeus riippumattomaan ylempään tahoon.
- **Elinikäinen oppiminen:** Hallitusten tulee tarjota taloudellista ja rakenteellista tukea jotta kehitysvammaisilla olisi mahdollisuus elinikäiseen oppimiseen, ja että sitä myös hyödynnettäisiin. Tämän tulisi olla lähtöisin jo varhaisesta vaiheesta oppivelvollisuuden kautta aikuisuuteen.